Zdigitalizowano w ramach projektu „OCHRONA I KONSERWACJA CIESZYŃSKIEGO DZIEDZICTWA PIŚMIENNICZEGO”

2007-2010

Wsparcie udzielone przez
Islandię, Liechtenstein oraz Norwegię
poprzez dofinansowanie
ze środków Mechanizmu Finansowego
Europejskiego Obszaru Gospodarczego

eea grants

Zrealizowano
ze środków
Ministra Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

II

489

D VII 19

Bibliothecae Scherschnickianae

+

Speculum Prudentiæ

Dono Josephi Michnicki

Non	Facere	Omnia quæ	Potes,	Quia Superbia,
	Inquirere		Nescis,	Curiositas,
	Dicere,		Scis,	Stultitia,
	Credere,		Audis,	Levitas,
	Dare		Habes,	Prodigalitas
	Iudicare		Vides,	Temeritas

Fundamentum.

Duo olim in sincera Philosophia; Duo nunc: olim Sustine, et Abstine; nunc Simula, et Dissimula. Ex utrog quoad rem et sa, numerit, sumemus. Duo tamen prædmittem, Noscete te, Nosce alios. quæ nisi fallor, et priora sustentant.

Hæc ergo primò agemus, deinde priora in variis actionibus humanis, cum ed ge, re sine ordine accidant, sic quoq non spectato ordine quodam habimus.

Nosce te ipsum.

An irâ, metu, vi: vel qua passione magis afflizeris. Quæ septem peccatis capitalibus, irâ, an superbiâ, an avaritiâ. Qui defecto in moribus, in mensa, in templo, conversatione, lusu, et alijs actionibus socia, libis maximè extra patente.

Omnia membra corporis examina, an oculus in, splentior, manus inquietior, aut pes, caput iustò inflexius, ruga in fronte, labiorum motus, vestes mundè, tardior aut velocior incessus.

Cum quibus agis, an sint homines laudabiles, fortunati, prudentes.

Quo tempore maximè incauti reddaris, aut verbo aut moribus peccas. An in mensa, an dum es intra haustum, an in ludo, an in calamitate, vel afflictione, aut prospero casu, vel eventu, Molles sunt mortalium animi.

Quæ loca adeas, an suspecta, vilia, infamia, te indigna, Actionibus tuis quæ cautio deest, (cadge

Serviet huius libelli lectio? quo loco, tempore, quâ dignitate agas.

Adnota singulos defectus ultimis hoc mense, tibi strictius attendas, poterit quoties contigerit labi, aliquid tibi injungere permittas, quasi pro poena, et quod magis horres.

I Vosce Alios.

1.° Multum refertur alius in morbo, ebrietate, seu peculiis, locutis, etiam ubi agitur de lucro, aut damno in ludo; ubi laxatis animi obtutis facilius prodeunt latitantes feræ. Idem in afflictione injuriosa, hic occasiones observandæ, in his agendum cum illis quos noscere velis.

2.° Multum conducit habere eius quem introspicis animus, filios, pueros, familiares, famulos, qui facile mutuo corrumpi possunt et multa prodere.

3.° Quod suspicaris alterum cogitare, eius oppositum indue in sermonem laudando,

quisenel verè oppositum, vix eris tam cautus, ut se non prodat defendendo.

4. Quibus vitijs quis laborat hauriet ipse, Induces colloquium de vitijs quæ maximè et communiter incurrunt; quibus amicus laborat, illa maximè inculcabit, aut defendet. Sic Concionatores fere ijs laborant, quæ ardentissimè accusant.

5. Pete consilium de aliquare, Post aliquot dies age cum eodem, si falsa dixerit, nunc diversa dicet. Dejenim prudentiæ fautè mendacorum obliviscimur, et hinc ipse mendacem.

6. Finge te habere notitiam alicuius rei, et coram eo quem putas scire refer, ille te corrigendo suam notitiam prodet.

7. Vide cum quibus liberius conversetur, nam: Notus e socio qui non dignoscitur ex se.

8. Pellice aliquem ad vitam suam narret, et quod potest fieri, sibi tuam narret, sicè quas negotias alteri intulerit, hinc habebis locum argumentandi, de ponsitibus, sed tu ipse cautus esto, ne tua vita prodas.

69. Laudabunt alienem, vel in afflictione solare, miri in his casibus erumpunt in lucem obscuri, et occulti casus.

70. Scientiam cuiusq; explorabis Lec: v.g. Epigramma bonum da legendum, si laudat, aestimat, doctus est, et intelligens. Item praebe librum hrecialem; et aestimatione se dabit aestimandum; e contra de cibis inter sermonem, hoscey gustum, Idem est de alijs vitijs et virtutibus. Vel illa quae sunt arte mediocria, aut prorsus infima laude, si ea adverta non esse ingenio laude digna, tuetur adverte, cum esse intelligentem.

71. Quod adducere in confessu ut deferant sermonum loci iudicia ad quid quis valeat, cui sit par officio, quas virtutes habitat, saepe enim de vero multum traxerunt loci

72. Poteris etiam aliqui medicè agere, cibotalia immittendo, quae illos exhilarent, et faciant loquaces.

73. Malignum hominis iudicium est, qui saepe contradicit, saepe enim ad facta descendit.

§4. Qui se multum iactant, nocuisse sua facta deprædicant non sunt metuendi.

§5. Phantastici sunt, qui sunt superbi, tristes, multæ orationis vocalis, qui ungues nimium breves habent, qui exteriores solutiores vestificationes faciunt, sine intermis.

§6. Secretum viæ tenent vino et Veneri dediti, quia sunt manicipia amasiarum

§7. Falsum et iactabundum sit deprehendere, dum itinera, peregrinationes, militia gesta enumerat, tot et tot annos, illo et illo loco egisse, in illo monasterio tot re: tu occultè summam omnium annorum, quæ, roga deinde quo anno hæc incœperit, quo desiserit: quot in hac insumpserit, quot annos vita habeat, magna discrepantia poterit. Item quot turres illa Urbs contineat, ad civem celeberrimum (cuius nomen fingo) an noverit interroga, vel tanquam omnium consciis gratulare illi, quod periculum, hoc vel illo loco euaserit.

18. Monachus et Religiosus bonus ex his notatur.
Item Religio. Si in ea vota observentur, si concordia. Si ambitio, et loci dignioris appetitus deest. Non sit affectata modestia, et in moribus compositio, non effeminatus sermo, non nimis exterius mortificatio ostenditur. Si parum bibat, et edat.

19. Astuti plerumque sunt, qui affectatam habent tenitatem, velut naso monticulum. Naturâ melancholici, aut phlegmatici sunt illi, qui se maximè ab ambitione et fastu iactant, qui laboti statim animicè agunt.

20. Petat ab aliquo aliquod consilium, agnoscetur ejus prudentia, dexteritas, experientia, astus. Sed fingendum est negotium anceps, et lubricum, plenum periculo.

21. Qui facile promittit, parum ei fidendum est, et fallax.

22. Secreti cum tenacem judica, qui illi per nullam amicitiam secreta ab alio credita pandat, ideoque suborna talem qui ei concredat quidpiam, aut qui à te concredita ab eo exploret. Facilius

solent aperire patrimonia, poenitentia dilectis, cujus quos assistant vel amant. Si tibi alienum arcanum proditi, nihil ei amplius committe, quia potest habere quem tu diligat acte.

Z3. Litteras suorum subiectorum invabiliter, dum intercipere, legere, ad eas responsadare.

Z4. Qui nimium multa spiacularia habent, et nitida, fere parum sancti.

Z5. Qui nimis arma decora fere parum mites, nimium instrumenta artis multa parvi artifices: nisi excusat ætas puerilis. Nimis formosi parum docti, nimis eloquentes parum sinceri esse solent.

Z6. Adulatorem sic deprehendes, finge te alicui quid fecisse quod clare sit absurdum, illudque iactabundus refer, si laudaverit adulator est, secus si saltem silverit.

Z7.° Amicum falsum adverte: Nuncio ei illi tortius à te perius instructus, te ad extrema esse redactum jura quibus mihi baris falsa esse deprehensa ꝛc: si velut eam non concerneret audiverit, nunquam erat verus amicus.

28. Paruos statura caueas, sunt enim pertinaces, factiosi, verbosi.

29. Monachorum concordiam sic explorabis; aliquem nominatim vituperaueris coram alio, vel lauda, hinc vel silentium, vel frigus in verbis, vel signa in vultu, vel alio deflexio, dabunt signa.

30. Proponere in consessu aliquos casus, quomodo in tali, vel tali procedendum esset occasione, cuiusq astutia, vel ingenium poterit cognosci.

Item proponere sermonem de persecutionibus, plurima se passum probabit, qui plurima dixerit.

31. Mendaces plerumque naturâ sunt, qui dum indoctos fictulos in genis habent.

32. Qui curant nimis suam pellem, ab his parum metuit. Inter Monachos ex juuenibus, animis senibus plurima noscunt. Simulator è quidem re, et bene, et male loquitur, cui etiam occasio danda. Frequenter exigui iudicij sunt, qui multas sciunt linguas, quia multa memoriâ. Suspectum habe si quis magnas virtutes profiteatur, coram illo loquere aliqua singularia, et nota quod non

coram alijs dixeris, et si deferaris, habebis delatorem palam, adhuc sub pro excusatione, tuam hanc intentionem fuisse dicti, ut deprehendere accusatorem.

Actiones humanæ civiles.

Jam viam ingredior nullo seruato ordine, quia neminem sequor.

Gratiam sibi comparare.

Intelligo quibusdam amicis, affinibus, pro omnio munusculas, dona apta, erunt, Mathematica, communicaõ secretorũ naõ, quorum plena Mirabilis et Porta.

Sæpius allegare, consulta, et abeo pete consilia, ab utere illis, ut nunquam te ita aperi, ut possit inimicus te habeat, per quod tenere possit.

Nihil sciet qd difficulter prostitutus sit, qualia sunt, ubi tangitur meum, et tuum.

Festa solenniora vt: gratulare brevibus, sed aulicis oratiunculis.

Rarò virtutes, semper vitia illius dissimula, sed vi sancomonica, laudes eius ab alijs dictas eire, per, omnes in mensura majore, maximè eas quæ à superioribus dictis. Nunquam aut virtuteria aut vitia illius, quomodocunq; petieris in dia, aut fingere, ut ne videaris dissidere, saltem levissima, quæ de se ipse tibi aliquando dixit, talia enim aurem sui memoriam relinquunt, quomodocunq; dicantur.

Per alios, et alienis litteris crebro salutta, crebro da liberas.

Nunquam ei contrariam sententiam fecaris, aut poremas, aut si forem sibi permitte te abilo in frui.

Apud communitatem gratia tarda est, et nulli sibi donari potest, qd in communitatem elargitur.

In titulis laudis esto liberalis, et alacer ad obsequia nunquam futura, per vita nulli placere studeas, imò nec per eas species, quæ cum tuo statu pugnant, ut sint sacerdos, religiosus, à minijs iocis, furri, litatibus, lautitibus, magnis ludis rerum tempera. Hæc enim etsi amorem in posteris comparent, tu in contemptum, ludibrium trahunt, imò crebrò

acria, Celsi n. statim odia conciliant. Idcoq; et si aliquando expedierit esse extra virtutes, nunquam tamen vitijs.

Si ad aliquem venies, primum intelligge quâ gratiâ apud Dominum loci polleat, qui facti, dicacitate gratiam eorum sibi demerentur, quia multis usibus, et in rebus prouurandis eorum consilijs autoriteris, quia tales dum dant consilium, partem curæ in se assumunt. Si de aliquo te vindicare velis, eos committe, eorum invidiâ tuam causam tuere.

Nullum sibi à Dno permitte, ut tibi perpetrandum imponat, nam licet ipsi subiuges sis grata in posterum, deinde ut exprobrator æstimaberis, et censeberis etiam contra Dominum posse fuere, quod facile ciui iussu suscepisti, tanquam venalis fidei, et virtutis homo. Aut certe accepto fauti pondus statim discedet.

Literas aliquando scribe honorificentissimas de tertijs et permitte amitti, intercipi, ut ad eundem tertium deueniant.

Multi judicant, ea quæ sibi grata sunt, etiam alijs grata esse, ideoq; ea faciunt, tu prudentius

explora, quid illi gratum, ingratumve sit. Appella etiam minores fratres, eosq; honore prævenì dummodo sint ingenui.

Nulli res gratas ad satietatem exhibe, quia nauseam concipiet, sed plura ostende, quæ dare possis, reliqua ut desideret, idq; in luto, et colloquio.

Nihil mutuo ab amico accipias, nam si neget offendet te, si concedat vel graviter id faciet, vel si res non integra acceperit dirè feret.

Nihil ab amico emas, nam si caro vendiderit tu laederis, si vili, ille.

Etiam minimos illius famulos bene habe, alias forsitan animos amici avertent, si secus fecerit, hoc maximè in convivijs et hospitalitate conserva.

confinge secreta, et tanquam secreta concede.

Etiam ea quæ alteri ex officio præstas, ostende te singulari usu habere, et facta esse nuncia.

Cum mancipijs si familiariter agas contemnuntur: age sine furia, sed tamen graviter.

Cum ingenuis, benevolentiâ prædijs, amore comitate agendum, ad humilia obsequia

extrema submissionis indicia, ut sunt osculatio pedum tales non admitte.

Gratiam Populi sic quaere. 1. Illorum commoda promove; his magis quam honestis moventur.

Onera, labores rei promitte minuenda. 2. Invitatus ad mensam illorum accede, nil reprehende, civilitate omnes vince, salva tamen gravitate vel saltem verbis liberalis esto. 3. Caue ne quid illis invitis rerum subtrahas, et hoc aggregeres. 4. Solare, compatere saepius, et perpetes beneficia exerce, et donationes, non autem semel maximè autem in audaciissimis hic observa, ut semper recentem memoriam habeant. 5. Multa lauda, si contradicere opus est, non objice illis imprudentiam, imperitiam rei: sed potius laudatis eorum rationibus, ostende incommoda in, de secutura, sumptu rei: Ostende te propugnatorem semper eorum immunitatum, privilegiorum.

Huius gratiam vis comparare, speculare animum,

an scilicet armis, an scientiis, an clementiis, an feritati sit deditus. et hinc sit tibi consilium.

Interpestor esto rarus, nam quod propte alijs fit, tibi fit, tibi serua Principem integrum.

Nulli secretum alterius prode, nam et ipse deinde vitis eris, si sceleris imperet moras trahe, et de modo exequendi te cogita, morbum simula, equos abla, tos rc:

Familiis eius curias amicitiam quaeris, habe prius amicus, aurea etiam corrumpe si opus est. pertrahent et illi Dominum.

Quomodocunque profecceris in gratia, non semper eam habe, ac si quaereres, tenere enim eam vult tractari, unde a officijs non desiste.

Nosce quis sit amicus cuius.

Laudat aliquem, si alter taceat non est amicus, vel si rem alio diuertit, vel minuit, vel languide, et acte loquitur, non curare sibi dicat, aut in alium laudum partem diuertat.

Item si sit

Item si dixit consilium facile laudabiliter, et illud referendo
nihil approbando, ad quod iuvenis illi relinquere aliquas vias,
cum tuas, ut habeat quod possit corrigere. Item si
fortuitum casum aut eventum exquirit, vel ni-
mis Dei Providentiam et bonitatem extollat aliquan-
tò, et majora fecisse dicat aut consilia id facili
alieno.

Litteras amici nomine ad eum finge, in quibus
petisti quidpiam quod habebit amicus.

Cum amici nomine salutat, l. de eo adversa au-
disse te dic, et responsa diversa, quasi vaga,
varios, habebit ei.

Aestimationem et famam sibi facere.

Nunquam ceteris certa quod aliquid secretum sit secre-
turus, si aliquid eorum eo licentiùs aut quidlibentiùs agat sed
dicas, nec de puero, nec de servo tuo id credit, imò
et hoc actu de te formabit iudicium, ut talem alios debi-
bet. Nunquam tibi promittas quod aliquis tuam actio-
nem dictum sit excusaturus, imò potius in partem pes-
simam trahet, ideo nihil tibi spectante velimus
indulge.

Non referas, quomodo ab aliquis tuis disparatus.

contempty, injuriâ affectâ, non sit te magis dis-
famat, et eruit qui approbent. Valet hic illud
Bernardi, excusa hic intentionem sin poteq; ope-
Unde di illum casu, aut fortè peccasse, vel te
tentandi gratia fecisse, sed paenitisse.

Aliquando gravidentis mope garrulis nolutis fe-
cretum concrede, et rogare id alijs detegant, fuisset
te plurimum posse apud potentes, hic sum ijs te
correspondeas. Deinde vitando alibi g. pe-
cunia ad tales potentes scribe literas, obtegna,
et ijs ostende, quas postea comburas. Desiri-
ptiones fingere, ac incantis instruit, ut quandoqab
ijs deprehendant.

Quaerendum alij a alis gravedo in. et illi quandoq
eminusq; ideoq; si gratiae cui dent bene legendum.

Deprehendis te nulli ingratum nonnisi, si pro aliqua
certe prehoc coronam à Deo die te expectare. Pu-
nire te quem possis, aliis exemplum nominata,
fieta.

Quidq; in publicum producitur, es ab fil mini,
mum perfectissimè agatur, quia aliunde actu saepe
dependet opinio aeterna.

Nunquam plures res simul agendas ex ejus,

quia nulla est ea gloria, quod plura facias, d fin,
mum excellentes. Testor experientiam.

Iracundis, potentibus, cognatis, cedere
semper decet, imo et utile, simulta depositionem a,
mici, candorem, liberalitatem, hilaritatem, laude,
gratias agit, promptum se offer etiam in meritis.
Initia rerum summo consilio agenda, et labore
etiam omni certitudine fulcita, nam qualiter
prima, taliter omnia, quia fama sequet parta
vel errores ipsos, in gloriam interpretabitur.

Si aliquid ex officio tibi incumbit faciendum, nullis
precibus id suscipe, per quod tua intentionem mutari ex,
ga debitum ajunt. Certum n. est, nulli habebis
respectum, quod tel et tanta fecerit, tot curis di,
stracta fuerit, si tuo vel minimum munere defuit.
imo eo ipso conseberis dignum nota, quod illa fra agent.

Si tractatum es negotia non admittit facium,
qui sit idoneus, dexteritatem in illis, aut prudentior
doctior, si mutatum es officium, non succedant
qui notabiliter sint meliores.

Ea quod tibi donata sunt decora sive tibi ipsi
mandari, sorcta obtrectatione, ubem quadam

veritate, obsequio scripta fuerint, dum similia legentur, sermones autem loquentium, cum ijs audiente eos intererunt.

Professor unam alteramve rem clarissimè ostendat, ut sectatorem reddat, donec insuat auditorem ignoti enim nec cupido. Nec satis è dicere se tabia, et talia scire, d. oportet ostendere, ut ipsimet per se aliquid faciat, tum potenti cunctari, difficiliorem se in communicando exhibere.

Scientia opinionem si tibi taies:
Ex scientijs historicis quidem poteris hic nota, in unum libellum qm brevissimè, et eum in violabiliter quovismense totum certâ die exactè perlege. Hic res sec vivas habebis, et ubi opus fuerit notitiam ostendes.

Formulas respondendi, salutandi, et etc. quæ subitò fieri debeant habeas parata. Quidam se nimis extenuant, vel ut ideo magis laudentur, vel ut fortuna ferri, non uris ingenio, aut labore videantur.

Nunquam incepta totam posteam age, ut credant nihil amplius posse agere.

Quod per servos agere, corrigere, punire potes, per te non agas, ut à te quid magis exigi putetur.

Non certa in ullare, nisi ubi adverteris te certò fore victorem.

Si senuerium instruis familias hospitio ornes, gigas, garrula plebs è, et ad infamium properet, ori, unde omnes beneficia debes impleat, neve aliquid defectus videant, aut speculentur.

Tempus ad negotia augere.

Ordinem tibi exactum describe, quem nullatenus egrediaris, et minimas partes temporis, minimis negotiis attribue, ne ullo negotio diutius quàm sufficiat, ut honestè expedias, hærere.

Si his fatigaris negotiis, nil amplius attingas, et honestus lusi aut commestione corporis te excita, ut plura, et faciliùs brevi deinde tempore agas, vel saltem tale opus sume, in fine intensione sufficias.

Quod negotium per aliquot dies trahi debent melius est, si relinquis temporibus ea simul consequenti expedias.

Non admitte ea negotia, quæ laborem habent et parum lucri, aut gloriæ.

Negotia inutilia, et quæ multum petunt temporis, in gratiam nullius fac.

Cum artificibus per te ipsum non agas, nec rem œconomicam tracta, nec hortos, nec ædificia, iste enim plena sunt turbis, et curam exigunt trahunt.

Subditos perfectos habere.

Jube per vilanifabem quisq; scribat, aut dicat ea, tronos quos habet et omni genere, inde bondin, strationis habebis basim.

Propone postmodum qui ingeniosiorem modum te ide dominum deinsinuandi invenerit; hinc multas disces fraudes eorum. Sed ad talia oportet esse prius exhilarare. Tum iube quomodo alios alios decepe, rint, narrare, ferme quisq; sua dicat, non nova inveniet.

Jube narrent sua vitia, et errores, ejus sustinuand, de quibus alium te instruens, sic fidelitatem deprehendes.

Gravitatem acquirere.

Cumpationes tibi cohgruas aggas, ut p sis Lodi, lati, ac ma non fracta, Si Religiosa mediciram, Si Robiis alia n conuenientia Statui.

Non facile promittas, non facile rideas, aut concedas, n statim aliquid concludas, n facile mutegnli conluserit, aut consuleris.

Oculos non defixos in alterum, n iacta, nasum n corruge, n esse tetricus, caput erectum tene, paucis verbis, et sententijs utere, Labe justy non nimis di mutes, sociis honestus.

Nulli fatcare tealiq amasse, aut amare, adisse aut timere, vitia negotia, n perte d. fomnibus age, recede illis bgnaris, Cum lectum intras, aut desior nulli adsit, Paucis esto amicis, rari cum illis a, ge, ne contemnant.

Non in quovis loco sine delata collegium in Atice, Vide tibi: Gvcani.

Subitam mutacen in moribus, ne quidem in mobiis attribue: Item nec in vestitu, sibendore re: In laudibus, et reprehensionibus, n minus ex aggerationibus abstinendum.

Affectus nimios, ut obtestationes, adjurandi

et alios vehementiores passiones, ranissimè fac ma, nifestos.

Etiam in intima amicitia pietatem prosequeras, et dum confidentissimè agis. De nemine queraris, neminem accuses, nisi dyscretissimè.

Res multas in mysteres subditis, et quas esse, qui non valeant, quia discent contemnere in sua, aut poterunt offendere imprudenter in peccata.

Leges aut nullas, aut paucissimas feras, Nè facilè irascant, quia deinde si facilè plaudent, levis habeberis. Si quid publicè dictum es, in fac in prodmeditate.

Legere, Scribere.

Si quid scribis in eo loco, quem multi accedant, erige chartam scriptam, veluti eam describeres, et hac omnibus patebat, ut illa quæ verè scribis sic legantur.

Si dum legis aliquis accedat, statim plurima folia transpone, ne tua intentio deprehendat, mò conveniet plures libros simul et unum multos, ut, unus pro alio insiciendus offeratur.

Quod si literas scribas, legasve, librum unum certum, aliúve supervenerit, coram quo si

tegas, suspecta erit, subinde, et velut in libro aut literis proponas rem omnino indifferentem, hospitem interroga, quid ad talem circumstantiam casus id aliquis prudenter possit respondere, vel aut pete hosce, ut possit literas conficere, Item fac si pecuniam numeres, si librum legas.
Scribere secreta suâ manu ne gravere, nisi per cifras scribas, id tale, cui cifras novem quid ab omnibus legi possunt, nec prodi quale? Trithenius in polygraphia sua dedit, hic enim magis celari si alienâ manu deliberantur. Si aperte scribitur, potest vulgare puta.

Donare, Munerari.

Liberalis esto in iis quæ te videt impertitum ut si sit officii discessus inter mensem, postulas os duas mensis, gratias, convivia, vicini officii permitte, vel ea concede privilegia, quibus alter est nunquam usus.
Nemo Magister sit doceat discipulum, ut ille speret amplius se nihil posse discere. Nec Parens filio tam det, ut is aut nulla favore egere, aut fovere possit. Idem è de Domino respectu familiæ.

Unde fideiussores, ea sint, quæ cernunt Dei gratiam, u.g. lignum, aquam, molam, rc: deremus.

Si contractus aut inscriptio fiat, clausula apposita, ut ad libitum Dei sit renovabilis.

Si aliquis communi indicio sit dignus aliquo officio aut mercede, et fidum ei visus se excusat, nullo modo admittet, nisi de hoc omnibus palam testitetur, aliqui in merita eius nota, te non compensasse credentur, cum illius excusatio sit in occulto, et tibi tanquam rem mortem ambet, Gratia ita fai onda, ut tibi nihil deceat. Aliae u.g. poenas debitas condona nipsi minim, Tributa avara, minus, quas aliqui in iustè exemplo aliori esse impositus, remitte.

Quibus ipse uteris non sint nimis sumptuosa, ut arma, equus, rc: ut illa velut magnum munus tuo levi damno illi qui merenti donare possis. Modi donandi non sint vulgares, sed u.g. ut filiorum dones, provocan ad explendum, ad metam, sub ambitione filiorum, cum iam iaculentur, velut victori tradet. vel tuo fave, vel potum equo domum remitte, si equum es donatus, si hostem, prandentem apud te cura perfendi, ut illi damnum compenses.

Si aliquid alicui personæ gratum velles donare, prius ne promitte, quia promittere est petere, id est exigere sed, aut saltem precibus emere.

Qui suas laudari coram aliis, quandoque hoc modo, nitunt ad eas petendas.

Ea quæ prædecessores statuerunt, non facile vendere, prævidierunt illi, quæ tu ne advertis. Item gratias perpetuas ne facile vende, quia oportebit fortasse mutare, nec amplius poterit.

Si alium benefecisti alis ne dicas, ne probrare alio, quin videberis, et si rogarent, dicere velles, dicite debitum fecisse, nec pro eo gratis egere, aut velle accipere.

Si quid tibi donatur, etsi minimum cave sit ingratus.

Petere.

Vide ne id quod petis, aut mensuram affligat, aut multorum labores exigat, idque satis fuerit amico indicare, te eare egere, quod si sic ne prestiterit, nec adere, ex facies. Aliquando gratum te ostende pro petitis, ut ille advertat eo ipso te nova petere.

Si rem gravem petiturus es, de alis negotiis age, ac velut aliud agens, desideria tua explica.

Magnates caute urge, quia petendi sibi imperari interessent; adhibe Ministros personas, ut prudentes ad Parentes; cave eos adhibere, qui ipsi cârentichigent.

Tempus petendi dum aliqs è lâtus. Quod fili elie festis, et post prandium non tu cum dormiunt, nec inter alia negotia, nec cum malum auspicium, nec multa simul petas.

Cuius causam promouendam aui pots, et ut ut ignotum sit alijs, rarus est cum illo tibi congressus, quo officij, ut honesti, et publicæ utilitatis amore potiùs quam priuatis moueri uidearis.

Rationes auuoday: persuasis cum quibus agis pro pone, Aucaris lucra, et damna: Spiritualibus viris Gloriam Dei: Iuuenibus laudes, obiurgationes à patris: Priuilegia, et Indulgentias ñ pete à Dñs, tanda etiam talia, descripta à te tam pro exporta, ne, ut subsimilant obtrude.

Id cui quis affinis ab alio ñ petas, maximè si sit tibi inutile, si negabit, quia se despise putabit, te oderit, si concesserit, te uelut inferiorem petitorem auersabitur.

Quia turpe è ingenio repulsam pati, nihil pete, nisi de eius obtentione certus sit, idem nec petere, sed solam necessitatem explicare oportet.

Rem quam cupis, nemo te aduertat cupere, prius quam sit in possessione. Ipsoque uel spaque iam esse alteri destinatam, gratulandum illi esse.

Si quid tibi negat, subornia alterum qui proterè petat, à quo tu facilius obtinebis. Si quis honorē quem tu petis tibi praripere uelit, mittas ad eum aliquem ouulte, qui ei titulo amicitiæ dissuadeat, et difficultates ostendat.

De Honore.

Alia omnia incipe narrare, tum ea facta de quibus uis honore exaggerari, reprehende, et circumstantias aliquas appone, ut ille ñ aduertat se tangi, ac factis immisce, et si tristitiæ, quære causam, tum alia omnia in fine narra, et de remedijs etiam in abstracto loquere.

Si quis sint se apud te aliquo uitio suspectum, eundem præsice eidem uitio corrigendo; ille ut à se amoliatur suspicionem, toto animo enegnetur. Egre, liet tū sibinde se ostendere, non uitio suspicari.

Juuenes qui sui iuris sunt, et ad illicita prolabuntur, si exprobrandi ingenij magis accendej, ideo potis pudoritea eorū expectanda, uel satietas.

Cum frigidis aperte agendum, timor inuitiorem, cum senibus aliter.

Hospitem migratum expedire.

Cum famulo habe conditamen, ut ubi signum aut, pocrit, te euocet, auri insufurando, vel ictu summè ur, gentia negotia.

Vel tabellarium cum literis immittas, vel damna facta nuntiet, vel inter subditos turbas, vel te inuitari ad talem Dominam, Dominum, vel à medicis te prohibitum bibere. Vel discessum prae, ex eum stratum, ira eduei, quasi discessurus, aut alia negotia expone expedienda, quod moram non patiuntur.

Dest autem ex vir, d. hypinâ pelle confectus, dest stabulum, Id ubi liqui cadauer sepultum, dest cubiculum, cuius camium claudi potest, ad summessor, nam ad initio sucendenda.

Conversari cum alijs.

Noscere debes ex quibus sis. Adigitis sunt quiò discurs initio gratij nulli; Sensim quadam dulcescunt, et prudentia non statim quasi à vestibulo prodit. Ostijsmul qui statim prudentes, doctiq. d. longiorem moram non ferunt, d. turpiter, aut in judicio, aut in consequeo delinquunt. Sic ergo congressus tuos attempera, sic pro ordinibus es, rarior esto in colloquijs d. longior,

Ad longior. Si è secundis, esto frequens, & brevior.

Ubi gratis haberis hospes, raro esto, ne vilescas. materiam eam allegare, cui aliquem sis affici, cum quibusdam de imaginibus, cum aliis de armis, de studijs re: disserere laudando.

Cum melancholicis esto gravis, cum cholericis vivax et patiens, si sis inferior gravitatem non affecta. Si sis Religiosus in urbanitate cave, sicut et inter, & in omni gravitate esto. Non agas, dum alijs negotijs es distractus, quia tum minus tibi attendis.

Cum doctis aut negotij expertis paucis verbis age, nec multas rades congere, sicubi contraquid rudes faciendum is.

Attende ad tempus, ne sit alienum, & qui factione aut gratia prevalent, quibuscumq modis studeas tibi reddere amicos.

In omnem occasionem attentus esto, premeditando v.g. si aliquis te percontaretur dicto, quomodo statim re, jici eundem sit. Cogita m. quomodo pacate si mulandore, fundeas, nam certe in occasione talis prudibis, qualem te prius intra formasti.

Extremum simul: Nimis tarde dare, nimis sevum esse, et esto talis sit a natura, te tamen liberalissimum, benignissimum ostende.

Sic tertio loquendum sit, nomen ejus silent, mul-
tos, tempus, et omnes circumstantias, quas forte tres
iens, si adverterit de quo sit sermo conjicere possit.

Quibus difficulter creditur habentur pro fictis,
etsi sint verisimilia quod dicunt, ea tu nunquam ibi,
rum proferas.

Cum omnibus reverenter ac si essent superiores
age, sinceritatem in ijs exhibe, quos si evulgentur, non
in damnum tibi, aut laudem sint allatura. u.g. bri,
tuty ioneredi tuas, etiam ingeniosè fictas.

Cave cum ijs conversari, qui se tibi ad omne facin,
nenale, et facile exhibebunt, quia et contra te erunt.

Vita furiosos, desperatos, cum his agere, res
plena periculi est.

Cum Principibus semper verbis parcior, malunt
illi audiri, quàm audire. Philosophum hic age, non
Oratorem, et quomodo cum sint familiares, esse re,
verendi.

Senibus da primas partes, patere monita, sing
eos laudare vetera, accusare nova, gloriabundos
lauda, venerare, inter tuos eruditionem lege.

Cum multi loquis quia omnia in ore habent,
rari esto, Diligenter attende, quid alicujus amici,
et hoc laudes, quidve odent ut vitiyeret, nam —
contrarium

contrarium agendo offendes.

Ita, quando cum singulis agis, agas, ac simul cum illum, et à aliis hrs annis.

Offensam vitare.

Si alium te difficiliorem, in aliqua re prestanda, vel minus liberalem exhibuisti, caue ne intra quantum, cum tempus in simili mea alteri inferiori, aut pari te liberaliorem exhibeas, quia aut diffidentiam, aut inter illos odia excitabis.

Nunquam rigorem augeas erga eos, erga quos potes, nisi simul augeas fauorem; quia vel in odium, vel in contemptum abibis. Si autem alterum auceris, amorem nisi cum timore.

Si aliqd noui in ipsis, quod alios oculos lædat, aut breuiorem aditum pertrahe, aut sub exemplo libri, pa, aut alios plures tibi adjunge, ut inuidia multitudine mitescat.

Nemini ueneno, famulum procura, aut certe vitæ statum suadet, est hoc opus periculo plenum.

Quentorem, testamentum et testamentarium, caue agas, diem contingit ad nouum lucum

nemini, ubi poterit non fuisti, cauto esto, ne in manibus sit liber.

Licet cognari fortiam laxiorem, sive in rebus consilii, sive in aliis, strictiorem tui coram aliis prodidia.

Coram nemine ostende te quicquam apud superiores posse, aut tibi prostitutum fauorem prodidia.

Coram nemine in ulla confidentia tuum de altero sensum aperi.

Superiores semper defende. In quorum officio fuerit, potius sit in subditos aliquantum strictior quam remissior.

Nullos ad inuicem compara.

Si quem petulantem amicum tuum sinistre de te loquente audiueris, ne exprobra, hostem efficies, qui hactenus inferior erat.

Ne uelis omnia Magnatum secreta scire, nam si contigerit aliunde euulgari, te suspicio premet. Si quis gratum quampiam non tibi prostitutum uenit, ut gratulari, salutare, rc: esto ad erroneè faciat gratissimum ostende laude rc: alioquin auersionem qui talis.

Si quis uerbo aut facto petonisiom in stetit, ne exprobra, quia nihil lucrabis nisi odium.

O Domine, quantum potes, arcui de in ludo, in quo solum de gloria, et de nullo tuo damno agitur perinde.

Iactis è si omnes alios iniceris, et à solo Dno vincaris.

In quacunq; fuerit familiaritate Dni, nunquam reuereas et subditi officium obliuiscere, alias probabit familiaritate parere contemptum, et computabit.

Non iactes te persuasisse aliquem nolentem tuo consilio in tuam sententiam, magis namq; in poster obsistet.

Non in stulta multo euentus alijs, quitud consilio ñ paruis, potijs euentum per casum executoris excusa.

Iactum de opibus, rebus, factione, de veritate recaue. Siquem majorem beneficijs, consilio, auxilio juvisti, ine publica. Secretas molitiones, adversentur ñ in aga, si nosti, ignorantiam simula. Si à majoribus, istis injuriâ affectus, ñ stimu ñ quereris, et recte locum ostende, quia quem laesisti, loderunt.

Dona vel minima, velut summa, si à Dno data deprædica, ea te summè amare iacta, si quis eum vituperet, laudes ejus oppone, aliquin complicitatis reus eris.

Dignitates tibi petere refuse, quas multum mereant parum conferunt.

Non falli.

Domis Cons et spiritualis fides temperata detur, quia qui eos laudem concernunt, nimis extenuant, quod alienam famam, nimis bene interpretantur. Non fatebuntur an coram ijs aliquis de te sinistre loquatur est. Non à quo ea, nendum sit, in quibus vitijs quis laboret.

Idem esto de Sacerdotibus, cum suos laudant pœnitentes, quia de his cuiquam possunt nisi bene loqui, magis quam parentes de filijs.

A quo times, nere absente, aut queratur contra te aut turbas, aut quod simile moveat, habe illum tecum sæc amicitiis, in usu, actionibus, venationibus, inter sa colloquio rei. Sic ne vicinæ nationes rebellent, quando te implicant alio bello, prodi puos eos ab origine mana, à qua perfidia timeri in possit, tenum in bellum velut fidissimos abdere. Iniabit, ut dum ad mensam sedes, scribit, ante te speculum habeas, ut videas, quid à tergo geruntur.

Sanitatem conservare.

Attende ne sit defectus aut excessus in cibo, quoad quantitatem, et qualitatem, in vestitu quoad calorem, et frigus, Angustias vita.

mstry, et quies sint moderata. Locus et aura, cibi habitare contigit recens; passiones moderatas animi in vero effrenes. Non brevis potatio, imo nec flumina habita. Fenestrae habitabili, boreae potius quam orienti, quam Austro obvertantur.

In negotia sera vix ultra duas horas est incumbendum, dd mediet aliqua relaxatio. Cibi sint bene parati, munditie ubiq.

Invidiam vitare.

Testem non agas, quia in alterutram partem impinges. De nullo viti, aliqd dicto inhonorato loquere. Si perstringaris dicto perche in colloquio, veluti nihil esset. Praesentibus alijs nulli fac singularem favorem, quia alias alij se despici putantes odisse mei, putant. Subitum splendorem cave, quia oculos perstringit antequam assuescant eum intueri.

Si habearis Author alicuius facti odiosi, recentibus odijs te non offerens, nec ea agas quibus videaris aut factum tuum approbare, aut gloriari de eo, aut illudere lapsum: his enim gravitor augetur offensa et odium, inualidis potius facti transmittere files

Habe pro modum universalis principij, de nullo bene vel malè loquar, aut malefacta referam, forte enim erit amicus de quo refers, sic impinges, et auctam deteriùs dicta tua, aliquando ad eum referentur, de quo loqueris. Si laudas forte minus amicus tertij erit, qui audit, et sic is minus tibi afficietur.

Nulli famulorum aut jus singulare, ulli parcant committe, aut ita cum illo agas, ut cum uno agere videaris, maximè si fit conscius ulteris. Nil quem, quam prænunjis statim ea tolles, insi omnibus constiterit, de ejus virtute, ut sit mutamento.

Si aliqua fuerit res ita sit, ea per alios, et quasi te non mandante facienda, ita ut si malè affectis quæramus exteriores causes.

Tribunos aut alios officiales moneas, quasi disciplina foret soluta, ut aduertant, correctionem opus esse, et aspera quidem, non tamen mordij ijs præscribatur. per se enim ad graviora delabentur, ut se vindicent, et sui tibi erga inferiores benevolentiæ materiam faciendi dabunt.

Quicung ex tuis gloriam meruerit, pleram

ei adscribe, inte nihil deriuando, quia sit plenus; ueò ad te redibit, et sine inuidia.

Eueniens tuos bonos ad alium v.g. Ducem refer, qua, sciens auspicio aut consilio egeris. Maximè illi hanc gloriam largire, qui prævalent factione.

Euecto ad dignitatem, eadem sit conuersatio, mensa, uestes, nec nisi lento motu in his fiat mutatio.

Si aliquis puniendus è, eo perducat, ut se reum agnoscat, vel alteri judicandus committat, qui clam à te jubeat rigidam ferre sententiam, quam tu deinde lenias.

Victis ñ insulta, nec tuos Antagonistas, et si eum viceris, neq; dicto, aut facto te victorem prædica, sed sis contentus verâ victoriâ.

Si cogaris inuidiosam ferre sententiam, adamb. quem modum dicendi recurre, pro utraq; parte adduc argumenta, pro ea tamen graviora quàm intendis esto pro altero videaris concludere. Si partes litigent, nulli facilè adhæreas, sed negotia compire, et prætereq; ità ut ab utraq; parte charis bearis excusatus. Idem in aliis odiosis negotijs observa.

Nullerum nouarum legum maximè aduersari censearis author. Cum superioribus esto qui regit rarus esto, palam et leuia non facile defer, nec de ejus amicitia glorjare, ejq dona, vel officia fide.

Si aduertaris apud Magnates ora posse, citò subuerteris: quid quid abilis peccatum fueris, tibi imputabit. Facere ad Dij tua consilia palami, deat, interceptiones non accepted, in tua ab sentia res alter ordinet. Hoc maximè Consefferijs Principum tenendum. Si tuum genus, familia, majores laudentur, alio sermonem deriuat, ut hanc modestiam tuam aduertant, tum laus erit secura sine inuidia, si placere visum fuerit oda resentur.

Eorum quæ sunt grata publicè, vel communitati fauorabilia, si non sis laudator, hostis sis caut.

Si officio contingat dimouei, palam ostende gratiam tibi factam, tuo voci consultum, causasq conquire, quibus id demonstres, si qui obstitit in inuitabit. Nec in tali casu quid rendum palam, qs hostis fuerit, ad eius fautores, omnibus tamq

ea omnia referre interest.

Cum illis qui sunt omnibus odiosi, nonnegpa, lam neq; consilia suggere.

Nunquam sciaris in consilio fuisse, inque exosa etiam adversus minimus cadunter. Licet talium consiliorum quandoq; à longinquo possis esse Author.

Nullius facta carpe, officia aliorum non suscipe, loca quibus alij prosunt, ex quibus possent conjicere se observari non adi tua sponte. Et familiis puteris valde caute inquire de Dominis.

Vide ne in tuis moribus, gestibus, ambulationibus, vomitione, ludo, loquendi tono, aliquid sit quod offendere possit. Quomodocunq; his occupatus, si aliquis accedat suavissimè respondet, et ostende gratum tibi esse hospitem, alia occasione etiam illum adituram.

Ubi bono pacis tuæ consulas, multum de commodis tuis cedendum erit. Tu silentio egebis, alter obstrepet, tu somnum velis, alter tuetur: tolerandum tu. Quantum cunq; quis falsa, aut tibi ignota narret, quæ mihi nosti, attende diligenter audi patienter, dum alis refert, nec corrige, ne te meliq; nosse ostendas.

Neminem joco contemne, tamis promissis noli diu grempiam tractare. Si aliquos gratiungrationes meliores fecisti, juvisti, ipsi predica, ut ad eos deveniat, d. dic te eos bonos invenisse. ipsi se à te meliores effectos predicabunt, alias negaturi. Etiamsi male quidpiam aliquibus succedat, non irridey, d. potis excusa, vel tegere prova.

Noscere Secreta.

Etiam vile huic ad allegium admitte, illi humanitatem, et, maxime ubi incaluerint omnia degrementur. Item per pueros habes. Famuli inter se arte committendi, quasi unus alterius secreta prodiderit. Omnibus autem fideliter serva secretum ne qfidem perdant.

Nosce intentionem dictionis alienæ.

Si ferventius quis agit, quam soleat, vel remissius à se agit, vel si subito mutat sentiam, signumerit munerum accessorum. Si rationibus bene solutis ñ acquiescit, si argumenta nimis elaborata, nimis subtilia, vel futilia proponantur.

Si diversis vicibus idem promovendo diversas rades allegat prioribus neglectis, non ex se, sed ab alio sinu, tatis agere censeatur. Quia quod ex nra mente ñ loquimur eos obliviscimur. Jomitte alienum, qui titulo

amicitiæ cum eo expostulet, ac g̃fidentij. de tua causa, tum alia omnia promet prioribus.

Animare ad aliquid faciendum.

Damna quæ incursurus est in te acuje, et præmia propone. Si Dux ante conflictum jubeat proclamari tantum vulnerum, qui tale, et tale acceperit, et damna in rebus fore, futurum. Sarcinis interim, et Castris imponat aere præsidium, ne militum animos sollicitudo distrahat.

Prudentiam acquirere.

Ubi plurimum sileas, et aliena g̃silia audias benegpendas. Attende ne passione Amoris abripiant, quia amare, et non insanire, vixi Deo concessum. Reprehestina nimium tua dicta, facta: inutilibus ñ occuperis rebus, et quæ nullum adferant fructum. Item aliencis negotiis te ñ implica. Alijs gloriam factorum liberaliter transcribe, redibit ad te cum fœnore, id ē fœnuidia.

Iram caue et vindictam, cum aliena virtutes narrantur, libenter audi. Raro mireris, consilia raro da. Nihil facias ob æmulationem, Lites vita etiam cum aliquo tuo damno.

Tuas res, quæ sunt preciosæ, facile petenti, nisi

nec alijs offende. Si hortatio, petitio, vel similia habenda, vel negotium aliquod insuspiendum, lege poriaj et quire per mihi, in historijs similes ass, in informem.

Legendi subinde Rhetores, illi etiam suggerent modos mirabiles, excitandi, torquendi, amesendi, minuendi.

Debet quaenquedam ambiguitas, quae ex utra dictione utrag pars fiat quidem perspecta, nihil autem conclusum, qua arte Stiles suas opiniones juxta Magiani conscripsit.

Hoc gte utere in lubrio, in dubijs, litenj, et gsilijs. pro utrag parte adduc rationes, forma pulchrum de redi, sursum, n. v. cui adharesy, aut adhaerendum indica, aut decide, d. quaedam digressio fiat, vel amphibologia, optatio, apprecatio re: jnay te admoneri etiam de falsis, nec te erecusa, quia nemo deinde monebit, et adutilitatem quaedam inde collige. Exerce te in hac, ut semper in quauis re pro utrag parte causay dare possis. et ad hoc lege Rhetorum modos refutandi, et argulogiay.

Si jis legatis, et cum hoc agas, quod ab illo mutuam aueperis Principium persecibe, ut extra suspitionem infidelitatis habeant, et hoc ipsum alijs casibus applica.

Legatum cum ñ mittat, qui ipse dominari ambit,
et qui te auersatur, quia gratia gratia dabit.

Semper attende uersus quam partem fortuna fle-
ctatur, aut flecti possit. Etiam minimos Principis
seruos, et majores pro te habe.

Habe singulis aut certis diebus horas, quibus pre-
cogita, si hoc uel illud accideret, quomodo agendum esset.
Si v.g. alicuius promouendus, uel diminuendus, sicum-
sensu agendum re:

Circa famulos et amicos Diarium habeto, cui sotie
singulis attibuantur; diuisa sint in 4 partes, seu ccolu-
mnas. In 1a. Nota domina augusta abillo, quotiies officio
defuerit re: In 2a. qd eg boni illi gtuleris, et cum
quanto labore. In 3a. Quid ille tibi prestitit. In 4a.
quid à te incommodi accepit, et quos labores extraordinarios,
sic promptu gtra querelas, et gloriam habebis omnia.

Si injuste aut justè etiam à Superiore laedaris, semp
coram alijs eum excusa, et bene de illo loquere.

Quantum fieri poterit, nihil in scripto alicui permitte,
maxime feminis.

Ergo quod maximè affectu, et appetitu traheris, si potes,
vita potius, uel saltem differ. uel gultissime adorire.
Sicut tua sint satis firma, nunquam obest magis firmare.

Quantum fieri potest, et supra tuam actionem, et quam alienam, postquam ea transijt te reflecte, quid illide, fuerit. Quomodo carpi potuerit, et melius institui possit.

Vocari.

Nihil obstat nun dictis, factisve referas, hoc enim est Surrarum, nec aliorum defectus exprime, nec vocesavium, nec animalium.

Non etiam casus adversos, presentis, imò nec absentis referas, sunt enim audiendi potius, quàm dicendi. Pro honesto, et amano colloquio legendi Authores, qui eventibus res plenas narrantur: Ut gdisas affectus misere, lege descriptiones varias.

Insidias eludere.

Cum amico lites simula, ubi adversarius veram litem suspicatur animos prodet, et contra te vulet ut commoditate, tunc subtilis junctis amici viribus inimico obsiste.

Ubi adverteris insidias in verbis structas, maxime ab ignoante, dissimula te intellexisse, ne in apertam vim erumpat. d. mediam viam in responsis quare, ut nec in plagam incidas, nec te dolum advertisse ostendas.

Si aliqui te nuunt ad aliquid faciendum, ut in eo laedant, ostende te plenos animo id facturum, et ad illud prepara, etiamsi sit difficultas, in rebus gravioribus. Interim ea adhibe quid opposita seruiant, et aliud intende.

Pecuniam acquirere, et retinere.

Modica lucra ne contemnas, et dispendia adverte, nec in illis sis largus, cibo, equo, re:

Cum bonis domestis ofera, ut abijs industria ædificias, cogita ex silvis, hortis, quid vendi possit, quid plantari, et agrificare adhibe.

Noris totum tuum proventum. Si expensas facturus es prius cogita, quibus modis tantundem recuperare possis, ut nihil decedat. Ut si mille florenos militibus statuat dare 1000 florenos, prius indicat rebus pecuniarijs aleatoribus, et similibus vitijs, ut abjunctis, res refundatur lætitia.

Res utensiles, quæ usu perenant, vel pretium perdunt, ne habe pretiosas, ut præcipue ut tuo statui sufficiant. Tales sunt, fictilia vasa, vitra, ornamenta, in quibus magidarij, quam pretium æstimatur, quia sine, ce sitas inserit, parum proderunt.

Dispensatoris fallaciam sic deprehende, si postquam dedit rationem, veluti oblitus inseris eum, ut post aliquot horas è memoria dicat eandem, dispensabit sibi si falsa prius dixit.

Honorem obtinere, conferre.

Si in honoris gradu constitutus sis, bonis bona consilia dare stude, suade ut vulgus, et triumphos extructos habeant domus, et receptacula pro casu necessitatis.

Suis talentis ad quidvis munia tum in officio, vel iactantia quasi mercio tibi debeant offerri, cum nullus sit usquè idoneus. quia maluerit indignis quàm talibus offerre.

Quare ità age, aliquis merè gratiâ Patroni obtineri dabeant. Obsequijs aliis produeni, obsequia promitte intercessionis adhibe, occasionis sequendi in permitte naturam. Fra palam o extenua, quod laudentur, et indignia quasi sint laude, praefer.

Si studes, tantum stude ac potes, etiam pretaxil, là iactantia ingenij, quà aliqui sine studio docti volunt videri. Si virtutes cupis, ea in alto gradu sede. Dignitates, ea quas maximè potes assequi, aude, et in omnibus vote securissimus volubra.

Administrationes bonas et dentes perennes Prodfectis. Sed ad triennium, ut qui bona auxerit, res pacatius geserit, nova commoda invenerit, in eodem munere confirmetur: et sic securitas secundum non pariet.

Rem fortuna

Dum fortuna fauet, ac ubi se tibi primùm offerit arripe, Inconstans est, fugit facile. Dum est in amore, pete q̃ potes, ne rejiciendo in melioris fauoris spem.

Simula mansuetudinem, iram preme, honore prouehi. Talibus potentes filios deponent. talibus fauorem et beneficia exhibent.

Petitioni Respondere.

Non statim nega, sed è discursu facto, et si semel negâsti ne sis leuis, non nisi ob graues causas concede. Si negaturus es, aliquantum cogita, deinde dolorem finge, uel litteras ad te uenisse simula, si ad quod spontebit habere formatum famulum, uel signum ab eo ipso facias: ostende uerbis et gestu, quod illi satisfacere ne possis. Laudat ejus petitum, et si persistat petendo, ad deliberandum affirme, quomodo tuo affectui erga illum satis facias, Commenda famulo tuo prius instructo ut exequatur, qui petitum, qui aut gratium, aut parum faciet.

Plebis est ingenium impetu uelare, mira languere, ardere si injusta petat ne statim nega, sed sublenidis rationibus differ, aut aliquid paucas concede gratias. Si uerò tibi aliqd gratu destinet,

nè morari, nam plebs aut desinet, aut in ÿ tratium ibit.
Quæ emenda sint præmia, honoraria, ut in mane,
rando sumptibus parcatur; talia erant apud Romanos,
vos, laus, corolla, armilla rc:

Habe statutum animi tempus, quo circa familiares
& supra titulum vide: Prudenter acquirere & deseri-
ptum Catalogum revolvas, tum ex officijs diuturnas
aliquas, aliquas actiones attollas, munera etiam aliqua
distribuas, et petitioni aures prabeas.

Æstimationem rerum acquirere.

Lege Registra varia, in quibus similium rerum pretium
ponitur. Ut partes pricedas, aut vestem tot ulna-
rum pensi, tanti ulna rc: Domum tot ulnarum
parietis una ulna tot lateres accipit, et tanti
ÿ stat, tot fenestræ et Rhombi, ang Rhombi tanti.

Affectus quovis assumere.

Confici tibi exempla affectuum, seu ex Oratoribus
seu ex Poëtis, quales habet Palat: Eloquentiæ.
et quo equitis, cum tam diu lego, donec combibas,
Nulli etiam amicissimo concrede te dissimulatio-
nis causâ facere, et omnino vultum ad affectus.

flexum, quam verbo habeto. nam non pauca ex facie loquuntur. Tuam timiditatem victam habe, et rei ton, fing, non minus animose, ac insimulatus agas.

Convivari.

Ubi tibi tuos marsupio consulas, ea plurima cura quæ seruari possunt, uti sunt fauarulæ, musica sponte sonantes, et ea quæ parum emuntur pretium, iura tamen sunt; et stemmata eorum quæ tracta ad vivum floribus expressa, animalia figurata, è massa cibi re:

Poty nauiè odorati diuersodore, et sapore vina artificiata, pulla Arnaes, de Villanova, Porta nova pr: describunt. Lactuca odorata, oua ingentia ex pluribus ifecta, et aromatibus condita. Candela ex gladiis ardentes, nives ex flore lactis, Poma in lagenis et butyros, quia in mensis pro rei è æstimatur.

Pisces factitios ex carnibus in formis expressos ligneis, res aliquas quæ sponte odorem mutent, apparent, disparent, Medicinæ ex hilarantes cibis miscentur. Ad convivia jejuni non accedas, quia et minus obnoxius venenis eris, et circum, spectius ages.

Damna vitare.

Initijs minimis attende, factoresq; tui statim tibi indicent, unde quid damnorum impendeat, ut ne expectet necessitas, et simul suggerant rationem illis occurrendi.

Observanda tempora rerum emendarum, et rendendar. Singuli villici et inferiores officiales, suis dent Praefectis rationes factorum damnorum, Praefecti tibi, minimum bis in anno.

Sit unus qui religuis quiescentibus perlustret domum, an omnia clausa, ignis extinctus, qui nusquam relinquet, nisi in speciali loco, non obnoxio periculo.

Si fueris in officio singula data, et accepta, ut cum D. benevolus fuerit, optatissimè in rationes refer. Capitaneos in bonis quos cogitas movere, facilè non ponas, neque magnis consanguinitatibus, ne ijs motus, magis, et longus motus fiat.

Agere novum quid.

Initio 4 praecogita. 1.° Erit ne tibi hoc utile, an magis damnosum, ut si canes venatices, aut aves alere velis. 2.° An tibi dotes naturae ad hoc suppetant, ut si velis fieri Concionator, et sis vocis rauca. 3.° Convenitene hoc tuo statui. 4.° Est ne in pretio, in eo regno ubi versaris.

Stipulationem non perdere.

In contractibus quibus sint onerosi, appone conditiones indeterminatas, quæ latius et strictius possint explicari v.g. si promisis, si hoc vel illud ad meam contentationem fecerit. facile erit ostendere defectum. Habe verba æquivoca, sensus diversos, et interpunctiones admittentia, ut si forte contingat te fuisse decepta, rem in integrum restituere possis.

Errorem tegere.

Si contingeret verbo labi, aut quid in consultis agere, finge te subitò id dixisse ad aliorum judicium explorandum. vel quasi aliquem experiendo, aut irridendo, dixisses, et risum simula velut fine obtento, aut dole, velut in obtento fine. Si aliquid ignoras à nullo ita exqui re, ut te adversetur nescire, d. alterius pete sensum, quid in tali casu faceret, tuum interim ñ promovendo ne adversaris nesciis.

Amicitiam solvere.

Cum nemine uno ictu et repente scindas amicitiam, si offensus fueris, sed reconciliatus sensim familiaritate distinctus, rarius eum qui te injuriâ affecit convenendo, pro excusatione negotia prætendendo. Subinde

tamen breuiter allsquere, et mensis adhibe, ne dicaris amicus tunc tantum fin sic, quando illo egueris, et de te illud canatur. Ubi vis amicitiae utili tale probat.

Si Clients de Patroni beneuolentia presumat, intelligere coneris, cui rei maximè Patronus afficiatur, ut aut nullatenus, aut aegerrimè eam Clienti petituro sit daturus, dein persuade Clienti ut eam petat, et ubi repulsam tulerit exaggera, sed cautè, quod tam exigua res ei sit negata, idq iudicium ee exigui affectus.

Nudeas res mutuo cuipere probabiliter destruendas, ut eqnus prolonga via, ueste, pro convivio, si accedat lassio, eo ipso frigescere incipiet amicitia. Efficie ut amico concredat secretum, tu interin illud fac pluribus innotescere, et si fidem suspectam amici habebit, affectum minuet.

Laudare alios.

Dum laudas, tuum et publicum omnium judicium idesse affirma, omnemq à te abee adulationem simula.

Nunquam ea apprecare quae oratem mi, dum unum laudo, alios palam n perstringe. Raro virtutem amici illaudatam relinque, Vitia quoad fieri licite potest dissimula.

Ne se alter ab officio excuset.

Petitioni seu excusationi dicte eius satisfaciemus meliori modo, cum eius bono. Litere relinque ut post certum diem hui abitus legantur, in quibus officium denuncies, si scripserit ad te nihil responde, si oretenus deprecetur, dic solum ad breue tempus id conferri, breui liberandum si fieri poterit.

Iram tenere.

Irasci in propiores, quia sapissime deprehendes, rem ad te sinistre delatam, si quid in ira esputieris tibi damnum manebit. Si laudaris optimum erit dissimulare: quia lis litem generat, et pax amittitur, et uinca hiet plura contra te excitabit.

Perstringentibus candide ad uerba, in ad eorum mentem responde, simulans quasi in intelligeres eos maligne loqui. Si te conuitio quispiam aggrediatur, te quidem in nominando, tu id factum acusa seriò, uelutiti, ti conscius non esses, uel simula te in intelligere, et uia alia responde. Si verò etiam te nominet ità age, ac si in seriò ytra te sed fingendo insurgeret, et dicta iocosa oppone, què minimè illum perstringant, sed ad hilaritatem conuertant.

vulte ipsum simul cum illo merega, ac si ect aliquis tertius.

Si contigerit te ab altero inconuenienter accipi, dissimula, injuriam abscondè, et ità age, ac si honorificentissimè esses acceptus.

Si contigerit tua dedecora cogitari, de quibus alijs ñ constat, di suspicant tantummodo, caue irasci, ris, eo ipso enim confirmabis suspicionem.

Fugere.

Aqua fortis biuentes vinum adustum fe adhor, quia compedes, rigabis, Morbum simula, ut sedes sanguineas, rubicundo, pulsus alteratos prope cubitum manum ligando, pallorem credam sumendo, deinde ulcere occasione data.

Si fugis nunquam de una via interroga, sed de plu, ribus, et spectante aliquo eam inipse, quam minimè in, tendis.

Si instant qui insequuntur dimitte equum pulcherrimum, ut ubi in eorum manus venerit, suspicionem faciat te euasum. Sine in puteo vel ~~puteo~~ fluuio pilum natare, ut credant submersus.

Punire corrigere.

Manu tua, ne crudelis videaris, ulcere caue alios. Juuenes verberibus varius prumanto, frequentere, rim verberati accendentur magis, permit,

tenda sint illis quidam. Si uelis corrigere aliquem,
cum ipso de remedijs deliberes, gratiorem etiam ha-
bebit, quod ipse inuenerit. Item ipse sibi poenam statuet.

Honeste in inquirendo ueritatem. Dissimula cum potes,
sine alienius damno. A turpibus ergo ingenuus abstine.

Da literas classis, ad certum huius officialem perfe-
rendas, quae sint commendatitiae, aliqui uero uultus,
praemitte quae ejus poenam contineant.

Si aliquem aut ad meliorem frugem reducturus,
ei monde, ut uitium illud in alijs corrigat, quod ipse laborat,
Vel pone eum in tali officio, quod virtutem uitio contra-
riam uero exigat.

Si aliquis se palam satis humiliat, ei parce, ne des-
peratione in peiora agatur, nec ad illud coge, quod maxi-
me res recusat.

Ubi ad reges progrederis, fine rem causa disputi-
cata, ne ostendas te ad eos iram attulisse, et uul-
tum paternum.

Laudes proprias dicere, audite.

Prouidendum ne uel in comparationem uergant,

uel sint singulares, et sinceri, quia rara, rari fidem in-
ueniunt. Site præsentem palam quis laudet coram Prin-
cipe, debita ne dum annuenti. Cum laudaris, fraudant,
humane habent, maxime attende, quia in caueam ducent,
uidque claudant.

Ubi ora tua laudantur, pro illis gratia agunt, omnibus
ubi præponent, ora habe suspectissima.

Dexteritatem in agendo acquirere.

Per distributionem partium age, dicit. Venit hospes,
uni familio iniuriam iuram habent lecti, Alteri man-
da pabulum, tertio iuret ialinam.

Per otium præmeditare negotia occurrentia, et qui-
bus industrijs transijri possint, alijs interroga. Omnium
negotium agit, negotium de alio tanquam pestem fugit.

In nullo negotio ad satisfactionem laborem, quia de-
inde et uires, et animus deficient. Id interuallis ut no-
uis viribus melius agas. Non differ in ultimam tem-
pora negotia, et illa inuipe, ut superfint aliquot dies
reuidendo operi.

Obloquutiones contemnere.

Satyrillos extra te scriptos, et ipse lege, et legi iube

rideas; dum si irascaris. Author intentu habetur.

Non semper obtegendum sibi aduersi accidat, ne ipsa dissimulatione credatur plus accidisse, et amici coloniti incipiant audere, proinde detegenda erit quandoq; tota ratio damni.

Si quis te clam persequatur age gratias quod tuum bonum promoueat, fidelitatis seruat, simulate ignorare, et ei nuncia, te habere eius auspicijs feliciter euasisse, et roga ne tuam posthac causam deserat.

Cum eo velut amico age, consilia ficta communica, sed caue ne ueram intentionem detegas, aut aliquod eius mutibus sequaris. Laudatorem, ut ad eum laudes deuenient, et ad tuas partes pertrahas.

Si quis te manifestè contumelijs afficiat, coram amicis excusa; dic eum confidentia eius id fecisse,

Offensam remittere.

Si quis te offendit, quic minimi ingenio, et ki ipsi et damno esse potuit, statim ignosce, et quasi inter intimos amicos admitte, et adhibe, generosè etiam tales offensam compensant. Imò expedit te nec laesum esse offendere, nec agnoscere, imò excusare. Item

agendum omnibus, qui se palam oppositos, esse, profitentur, hoc enim modo ad te transfers illorum amicitiam.

Vituperia aliena audire, ea solari.

Cum condendum é alicui quod patiatur, solare si ajunt Rhetores per locos communes, personas ñ attingendo, ne eâ occasione laedas. Si coram te quispiam vituperatur cautissimus esto, nec lauda, nec damna quia utrumq odiosum. De superioribus huis et si illis sit offensus, bene loquere, nec patere alterum loqui.

Peregrinari.

Nulli pecuniam, aurum, argentum, gemmas, patefaci, imò semper pecuniâ defectum simula. Sapiens abijs quorum ñ interest unde venias, quantum potes dissimula; nulli concede verbis quam partem eas, Semper verbis aliquot partes itinera mutatiga, et quidem à diversis, de diversis quibus loris, Cave ne rixantibus te aggreges, solent enim rixae excitari, ut si eas mires, te spolient. imò quibuscunq injurijs affectus, dissimula, quantum fieri potest.

Cave etiam illis credas, qui splendide, et voluptatis sanguinis ornati incedunt, nisi aliunde talem nosse esse, sæpe enim erunt fures laruati.

Lectum ne ingredere, nisi ante cum lumine circum, quaq; perlustres, Non autem sanctum hospitis ad obsequia, quia circa te, ne hac occasione tuos sanctos perlustrent.

Librum semper aliquem tecum defer, ut tempus fallas, In sermone parcus esto, ne in multiloquio, in tuam pecuniam, aut vitam pecces.

Vana non appetere.

Cum agitur de re seria, et magni momenti omnia ludicra alijs concede, ut applausum, gloriam re: Exemplum sit, ung. Si Urbem vult hostis dedere, honestissimas conditiones concede, ut agnoscat se nec victum, sed gratam prestare, Abeat vexillis expansis, dum modo cedat, et urbem cum auro tradat.

Nullis dictis aut promissis moveare, ut ob illa damnum aliquod prestens habeas, ut si promittat gratum se tibi fore, re: Voces sunt, et nihil ultra, subit enim talium statim obliuio, tibi tuum damnum semper manebit.

Accusari.

Ultimum tibi est ad accusationem descendere. Libenter mo-
neas illi, quem scis gratiosum esse judici. Si litem moristi
ità age, alias si extremè hac causa cecidit mala.

Premeditare per otium quæ tibi objici possent, quæ
respondere possis, omnia tamen secreto habeto, tui,
tà ratione adducaris, ut hæc jura, aut privilegia ostendas.

Judicis ingenium noscas, eorum quæ accusas, feroxne
an ignavum sit, ut moderari tibi scias. Si feroce, tem-
pus elige, quo in furore sit. Si ignavum lentè agas,
delige etiam quei hæc partes promoveant, sed judicis cha-
ri illosq; inidne periculo, ostendendo rem illorum agi,
ut persuadeant sibi se non posse quiescere, in extre-
mo suo discrimine. Agas insuper ut omnes accusa-
tiones non in modum causæ, aut litis, sed amicitiæ,
aut secretæ commonitionis peragantur.

Accusatum esse.

Secundum tibi si aliquo te delatum adverta, nec sibi
tum eo, in quo delatus es, admoniti, te corrige, ne fede-
lator profecisse adverta. In luctu finge negotia,
pro solatijs, levijs te rebus occupa, ut distraharis.
Qui te detulit, eundem adi consule, quid sit in hac

delatione agendum, quasi ad amicos pete, fide plu-
ribus arguaris, ne omnia negando fidem perdas,
aliqua agnosce, sed minus noxia. Saepe juvabit,
etsi sinceriste apud Dominum delatum esse, sit e
non purgeris, sed contraria vitio, de quo es accusatus
agas.

Externas Provincias adire.

Nullus fidat memoriae, sed quidquid dignum notatu
notes, lingua in omnium, ne si indigena adversatur of-
fendatur. Tam in locis publicis, quam privatis, tam
sacris, quam prophanis omnia lustra. Gymnasia, ana-
themata, sepulchra virorum illustrium, organa, u-
lumnas, areas, montes, flumina, eorum naturam, fo-
turas, ortus, hominum origines rc: Fodinas me-
tallorum, termas, naves, ceremonias, ~~multum~~ mu-
tiones, aquae ductus rc:

Academiarum ritus, artificia, artifices, armama-
taria, quae in eis machinae, pallatia, quae episcopia,
testas, status Reipublicae.

Quis modus in nuptijs, humanitas, spem fidem, et locus subterraneus, erroribus obnoxios, sine ignitabulo bene instructo, lustrandos ingrediaris. Et aliquot candelas varijs in locis pone. Quia saepe nocivus aër in antris est, habe odores, et unguenta, aceto bona, et ante ingressum te premuni.

Eam sentem apud quam degis laudat, et eam quam insectatur reprehendit.

Cautè agere.

Duae sunt pestes incauti, confidentia, dum coram omnibus velut amicis inconsulte agis; cum tamen multa sint ideo amicitiae, ut decipiant. Nulli fide nisi agito, amicitiae nectuntur, ut solvantur. Altera est quaedam generositas, quâ volumus cuique indiscriminatim venia obligere, errores aut mores corrigere; hac si moderetur utilis est.

Nullum secretum concrede, paucis est, qui hoc fideli esse in potest. In hilaritate aut ira nihil agas, quia errabis. Qui tibi maximè blanditur, ab eo maximè cave, esto tamen illi suavis.

Non presume, quod aliquis tuum factum in malis interpretabitur.

interpretabitur, cui enim laedy interpretey in mundo duo sunt, Licet nihil committe, quod à tertio legi notis, imò ejus laudes pone, ad quing mang venire potement.

Si adverta aliquem ex te indentem rei notitiam extrahere, fingendo te quasi non sires, non corrige errantem, Affectus tuos claude, aut contrarium assume. Inquiras, facung Amicitia, cogita odium, in fortuna adversitatem. Ità nunc videtur, ut certè virtutes adsint, nedum dubia. Inferiores, ubi et famulos, siquid à te petunt, iube scripto relinquere, ut meliz omnes circumstantiz inspicere possit, Ille tamen responsa oretenus repone.

Si studio, venatione rei valde abstraheris, et à sensibus abripiens, proxz tibi interdis, quia multa incautè committes,

Cum inconstantibus, levibus, et ijs qui fundatissimae memoria, Scripto ut plurimum age, et mandata scripto accipe.

Consilia hominibus ferocibus, impetuosis, non da, abeuente judicant omnia, non à consilio, Ubi credibile est te observari paucissima loquere,

facilis in multis lapsus est. In omnibus observa vitia, et virtutes, erit hoc armamentum ad multa utile.

Axiomata.

Periculosum est in communitate, si unus sit omnium potens. Cum aliquid urgy, nemo te urare adversatur, priusquam fueris in possessione. Quæ possunt componi pace, et quiete, bello, et liti non sunt committenda. Melius est parvum damnum accipere, quam sic magni lucri causam adiuvare. Aerem nimis esse in agendo lubricum est. Inter facilitates medium esse beatum est. Omnia scias, nihil prodes. Cum omnibus humanitor, cum nemine fere effusè, seu nimis candidè agas. Omnes aliquantum suspectos habe. In qua parte plures, eam si sequeris, non vituperabis. Quo te affectus abripit, id suspectum habe.

Compendium

Quem singula fatigant, habeat hoc quinque ambos.
quid initio sunt insinuata. Dissimula, simula,
nulli crede. omnia lauda, tide quid agas.

Dissimula, simula. hoc est omnium te ostende cum,
cum, cum illis conversare, à quibus maximè abhorres,
ut sic cautelam condisias.

Quam omni possibili modo preme, ploy illâ te
unà diffamabis, quam per centu virtutes commen,
dabis. Semper hoc cura, ut nullus sciat, quid de
aliqua re cogites, judices, quid scias. Quid velis,
quid cures, quid fugias. Virtutes non expedit
nimis abscondere, nec facta longiora incusare, ne
videaris indeuotus, Etiamsi aliquid durioris modo
possis obtinere, cum non admitte.

Nulli crede. hoc est. Dum te laudant, ol.
persuasum habe, quod tibi illudant. Non conere,
de ullum secretum, non lauda te, nec vitupera.
Insidiantur tibi alij, ut te capiant et carpant, non
ostende libertatem in moribus, nam inde judicaberis.

Si quis te uexet et irrideret, puta quod tuam virtutem probet.

Omnia lauda. De omnibus bene, aut non malè loquere, resiliet tertius, et cum auctario ad eum deferetur. De superioribus semper bene loquere, quia paci seruit si loqui. Eos quorum gratiâ eges lauda. Item lauda victum, et amictum, quem ab alijs habes.

Vide quid agas. Quid loquaris. potest ne hoc in pejorem partem trahi, si potest certò trahetur. Forte te aspicit quispiam, aut audit, quem tu non vides.

Dissimula, simula, nulli crede omnia lauda,
Prouide quid facias, quidue loquare vide.

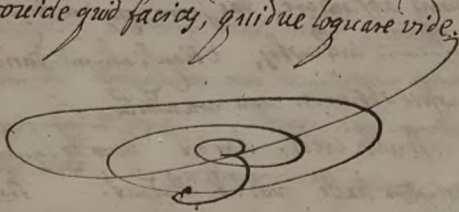

DD

ksiaznica@kc-cieszyn.pl